



ADOPTIOPERHEET
KAIKILLE, JOITA ADOPTIO KOSKETTAA



Tampereen yliopisto
Tampere University



Pelastakaa Lapset

ADOPTIO PITKÄAIKAISEN SIJAISHUOLLON VAIHTOEHTONA?

X lastensuojelun perhehoidon päivät
YHDESSÄ OLEMME ENEMMÄN

9.11.2023 Seinäjoki

Tarja Pösö, Tampereen yliopisto
Jenny Nyman Ahokas, Adoptioperheet ry
Maija Vihervirta, Pelastakaa Lapset ry

Kokemuspuheenvuoro Satu Irisvik –
Pysyvä koti lapselle -seminaari 22.11.2017
<https://youtu.be/iHwacUBTV6M?t=481>



Adoptio lastensuojelun sijoituksen vaihtoehtona – eri maiden käytäntöjä ja tutkimushavaintoja

Tarja Pösö

tarja.poso@tuni.fi

Adoptio sijoituksen vaihtoehtona lastensuojelussa

- Käsitteenä vakiintumaton Suomessa osin siksi, että adoptiota määritellään adoptiolaissa ja lastensuojelun sijoituksia lastensuojelulaissa
- Ilmiö kyllä tunnetaan ja on tunnettu pitkään
 - Lakien valmisteluiden taustatöissä perusteltu selkeää rajantekoa pitkään
 - Perhehoidossa olevan lapsen adoption eteneminen /Adoptioneuvonta. Opas adoptioneuvonnan antajille. STM 2013
- Sijoitettujen lasten adoptioiden lukumääristä on vaikea saada tarkkaa tietoa
 - Käräjäoikeuksien ratkaisuiden pohjalta määräksi arvioitiin 13 vuosina 2015-2016 (Laine yms. 2018)
- 'Adoption from care' on kuitenkin käsite, joka tunnetaan monen maan käytännössä ja tutkimuskirjallisuudessa
 - Monessa maassa adoption keskeinen muoto onkin adoptio lastensuojelusijoituksen vaihtoehtona

Sijoitettujen lasten adoptio (Adoption from care)

- Käsite viittaa adoptioon huostaanoton ja pitkäaikaisen/pysyvän perhesijoituksen vaihtoehtona
 - Adoptio pitkäkestoiseksi arvioidun sijoituksen välittömänä vaihtoehtona (vierasadoptio)
 - Huostaanotetun lapsen huostaanotto muutetaan adoptioksi
 - Perhehoitoon sijoitettujen lasten adoptio sijaisperheeseen voi tulla arvioitavaksi esim. tietynmittaisen sijoituksen jälkeen
- Kaksinkertainen julkisen vallan ratkaisu: ensin huostaanotto, sitten adoptio (ero: vauva-adoptiot Suomessa)
- Käytäntö adoptioratkaisuissa on osa samaa lainsäädäntöä ja järjestelmää kuin lastensuojelun muut sijoitukset 'adoption from care' -maissa
- Tavoitteena lapsen edun mukainen, pysyvyyttä turvaava ratkaisu

Pysyvyyden kolme ulottuvuutta sijoitetun lapsen kannalta (Palacios yms. 2019)

Juridinen pysyvyys

Yleensä lapsen ja vanhempien (huoltajien) välinen suhde. Jos sitä rajoitetaan, ratkaisun tulisi pyrkiä yhtäältä väliaikaisuuteen, toisaalta pysyviin järjestelyihin.

Arkiympäristön pysyvyys

Sijoituspaikan pysyvyys ja sen arkiympäristöön liittyvä pysyvyys.

Suhteiden pysyvyys (psykologinen pysyvyys)

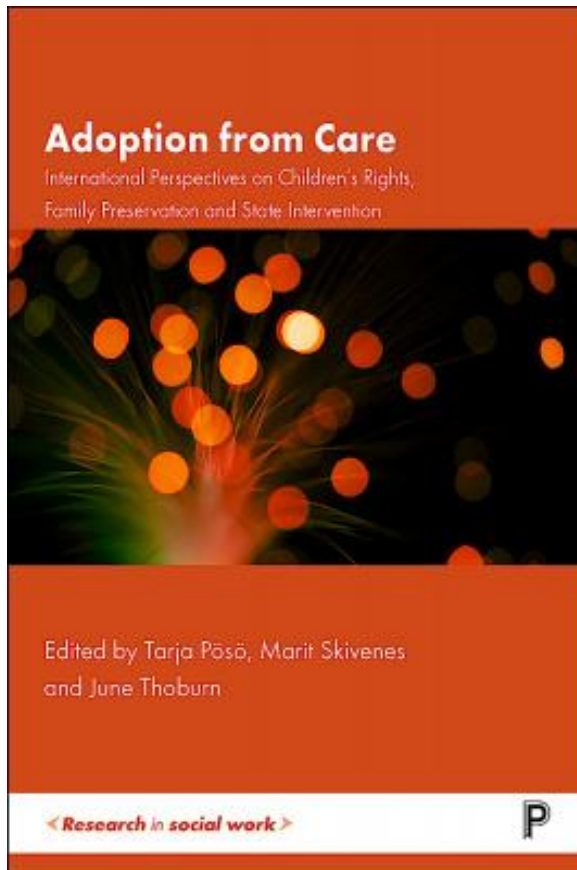
Molemminpuolinen kiintymys (lapsi ja huoltajien aikuiset ja muut): *ehdoton* sitoutuminen pitkään suhteeseen ja yhteenkuulumisen tunne.

Palacios yms (2019)

Jos lapsen turvallinen varttuminen omien vanhempien kasvatuksessa on vakavasti ja pitkäkestoisesti vaarantunut, on adoptio ratkaisuna se, joka parhaiten turvaa pysyvyyttä kaikilla kolmella ulottuvuudella (psykologinen, arkinen, juridinen).

Mutta siihenkin liittyy epävarmuuksia ja myös adoptioita puretaan.

Puheenvuoron näkökulma sijoitettujen lasten adoptioon



- Tarkastelussa käytännöt ja päätöksenteko Englannissa, Virossa, Irlannissa, Yhdysvalloissa, Itävallassa, Suomessa, Saksassa, Norjassa ja Espanjassa (9 maata)
- Lisäksi analyysi 223 lapsen adoptioratkaisuista (tuomioistuin) vuosilta 2015-2017 (7 maata)

Julkaisu luettavissa "open share" –nappulan kautta

[Policy Press | Adoption from Care - International Perspectives on Children's Rights, Family Preservation and State Intervention, Edited by Tarja Pösö, Marit Skivenes and June Thoburn \(bristoluniversitypress.co.uk\)](https://bristoluniversitypress.co.uk)

Joitakin tutkimushavaintoja

- **Niissäkin maissa, joissa adoptio on huostaanoton vaihtoehto, se on vähemmän käytössä kuin huostaanotto**
 - 14 % USA, 6 % Englanti
- **Vanhempien suostumus tai vastustus ei välttämättä vaikuta adoptioratkaisuun**
 - Suostumus on lähtökohtaisena normina Itävallassa, Suomessa, Saksassa ja Irlannissa
 - Silti kaikissa Euroopan maissa on tahdonvastaisen adoption mahdollisuus
- **Adoptioneuvonnan ja adoption jälkeiset palvelut eroavat**
 - Taloudellinen tuki adoptioperheille Yhdysvalloissa ja Englannissa (lähellä perhehoitajien tukea)
 - Erikoistunut ohjaus ja neuvonta vs. adoptioperheet ”tavallisina perheinä” palveluiden käyttäjinä
- **Tuomioistuinten adoptioratkaisuissa niukasti tietoa lasten sijoituspoluista**
 - Adoptiopäätöstä edeltäneen sijoituksen kesto vaihteli
 - Valtaosa adoptoidusta lapsista sijoitettu vauvoina
 - Keski-ikä adoptioratkaisussa 6.5 v (0.5 v Englanti vs. 8.5 v Itävalta)

Lopuksi

- Pitkäkestoista sijoitusta tarvitsevien lasten adoptio voi olla tärkeällä tavalla lapsen pysyvyyttä turvaava käytäntö
 - * edellyttää tarkkaa ja asiantuntevaa valmistelua, päätöksentekoa ja myös adoption jälkeistä tukea.
- Se ei voi olla standardiratkaisu pitkäkestoiselle perhehoidolle
 - * adoption historia ja nykytilanne kertovat myös adoptioon liittyvistä väärinkäytöksistä (heikossa asemassa olevien vanhempien oikeuksien loukkaaminen, suostumuksen manipulointi, ”yksityinen huolto” taloudellisesti tehokkaana vaihtoehtona)
- Adoptio on kuitenkin ratkaisu, jota on tarpeellista punnita lapsen oikeuksien kannalta tilanteissa, joissa lapsen arkista, psykologista ja juridista pysyvyyttä on perusteltua tukea intensiivisemmin kuin lastensuojelulain mukaisissa, toistaiseksi voimassaolevissa sijoituksissa.

Kirjallisuutta

- Laine, Sanna, Pösö, Tarja & Ujula, Tatu (2018) Adoptio lastensuojelussa: lukumääristä ja ominaispiirteistä. *Yhteiskuntapolitiikka* 2(83), 199–207.
- Palacios, J., Brodzinsky, D., Grotevant, H., Johnson, D., Juffer, F., Marninez-Mora, L. Muhamedrahimov, R., Selwyn, J., Simmons, J. and Tarren-Sweeney, M. (2019) Adoption in the service of child protection. An international interdisciplinary perspective. *Psychology, Public Policy, and Law*. DOI:10.1037/law000192
- Pösö, T., Skivenes, M. and Thoburn, J. (eds.) (2021) *Adoption from care: International Perspectives on Children's Rights, Family Preservation and State Intervention*. Bristol: Policy Press.

”Emma 10 kk”

Raportti: Heinonen, Eveliina (2018) Adoption asema lastensuojelussa – Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten asenteita, näkemyksiä ja kokemuksia. Lastensuojelun keskusliiton verkkojulkaisu 2.

[adoption asema lastensuojelussa 5-2018.pdf \(adoptioperheet.fi\)](#)

Kuvausta pohti vuonna 2017 tehdyssä kyselyssä yli 700 lasten ja perheiden kanssa työskentelevää ammattilaista.

Vastaajissa lääkäreitä, sosiaalityöntekijöitä, sosiaaliohjaajia, terveydenhoitaja, psykologeja ja muita.

He työskentelivät eri palveluissa eri puolilla Suomea.

EMMA, 10 KK

Emman vanhemmilla on heidän henkilökohtaisten ominaisuuksiensa vuoksi heikko kyky hoitaa Emmaa ja vastata Emman kehityksen tarpeisiin. Perheen läheisverkon tuki on olematon.

Perheelle on osoitettu Emman syntymästä lähtien lastensuojelun tukitoimia. Tukitoimista huolimatta perheen kanssa työskentelevät ammattilaiset ovat huolissaan Emman tilanteesta ja siitä, riittävätkö vanhempien voimavarat hänen hoitamiseensa. Myös Emmassa näkyvät mustelmat askarruttavat. Vanhempien kyvyssä huolehtia Emmasta ei ole näkyvissä muutosta. Siksi Emman ottamista huostaan harkitaan.

Moniammatillinen asiantuntijaryhmä arvioi, että Emma ei todennäköisesti voisi palata vanhempiansa hoitoon. Vanhemmat ovat ilmaisseet kantanaan, että Emman olisi parempi varttua muualla.



ADOPTIOPERHEET

KAIKILLE, JOITA ADOPTIO KOSKETTAA



2017 SELVITYKSEN MUKAAN **77 %** VASTANNEISTA PITI ADOPTIOTA PAREMPANA VAIHTOEHTONA EMMALLE

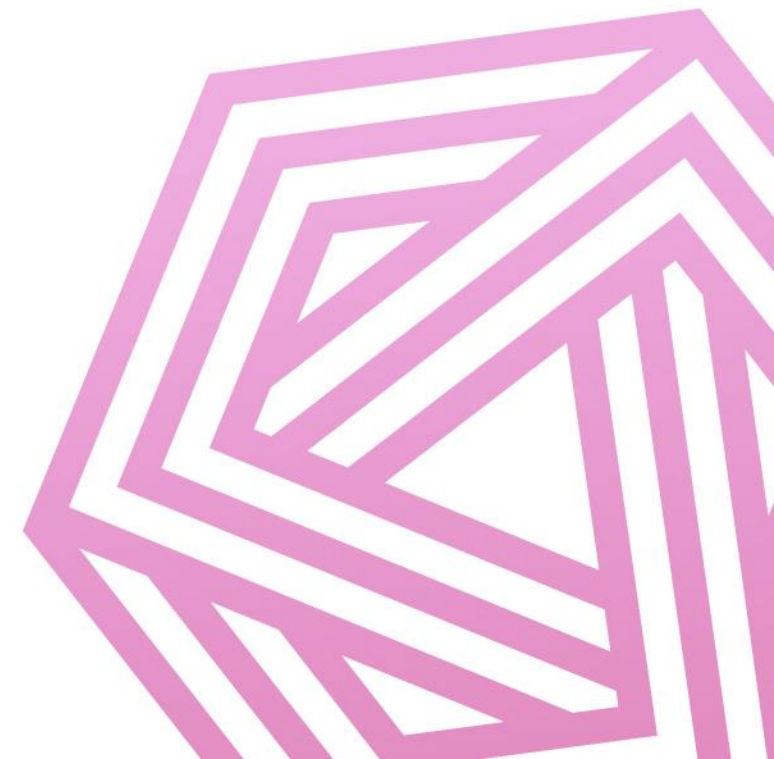
Eveliina Heinosen selvitys: Adoption asema lastensuojelussa – Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten asenteita, näkemyksiä ja kokemuksia
[adoption asema lastensuojelussa 5-2018.pdf \(adoptiooperheet.fi\)](#)

Ratkaisu?	N	%
Adoptio	595	77
Huostaanotto	121	16
En osaa sanoa	53	7
Yhteensä	769	100



ADOPTIOPERHEET

KAIKILLE, JOITA ADOPTIO KOSKETTAA

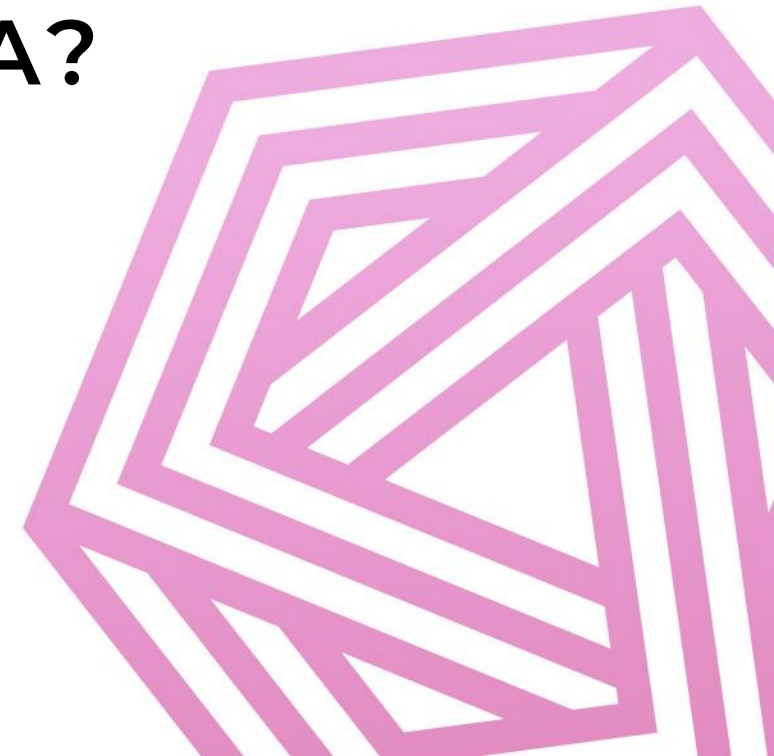


**JOS KOHTAISIT VASTAAVANLAISEN
PERHEEN ASIAKKAANA,
OTTAISITKO ADOPTION PUHEEKSI
VANHEMPIEN KANSSA?**



ADOPTIOPERHEET

KAIKILLE, JOITA ADOPTIO KOSKETTAA



Puheeksiottaminen?

Heistä, joiden mielestä adoptio olisi tilanteessa parempi vaihtoehto, 36 prosenttia arvioi, että ottaisi tällaisessa tilanteessa adoption puheeksi vanhempien kanssa.



- Sijoituksesta adoptioon? -tietopaketti julkaistiin marraskuussa 2022 yhteistyössä Perhehoitoliiton kanssa

[sijoituksesta-adoptioon-tietopaketti_2022_.pdf \(adoptioperheet.fi\)](#)

- Opas syntyi tarpeeseen: ammattilaisten mukaan adoption puheeksi ottamista vaikeutti tiedon ja käytäntöjen puute (Heinonen 2017)

- Oppaaseen koottu neutraalisti tietoa adoptioprosessista, adoption puheeksi ottamisesta ja adoption oikeusvaikutuksista

- Sosnet-kurssi Adoptio ja sosiaalityö (5 op)

<https://www.sosnet.fi/FI/Peruskoulutus/Verkko-opetus/Adoptio-ja-sosiaalityo>



ADOPTIOPERHEET


KAIKILLE, JOITA ADOPTIO KOSKETTAA

Jenny Nyman Ahokas 9.11.2023

Adoptioita vuosikymmenten ajan

- Pelastakaa Lapsilla on vuosikymmenten kokemus adoptiotyön tekemisestä kaikkien adoption osapuolien kanssa; adoptoidun, syntymävanhempien sekä adoptiovanhempien kanssa.
- Pelastakaa lapset toteuttaa niin kansainvälistä adoptiopalvelua kuin kotimaisten adoptioiden adoptioneuvontaa.
- Pelastakaa Lasten kansainvälinen adoptiopalvelu tarkoittaa kansainvälisten adoptiotoimijoiden kanssa yhdessä tehtävää työtä jossa ulkomainen lapsi saa adoptioperheen Suomessa. Tänäpä keskitytään kuitenkin **kotimaiseen adoptioneuvontaan, joka toteuttaa neuvontaa myös tilanteissa, joissa lastensuojelun sijoituksessa oleva lapsi siirtyy adoptioon.**

Maija Vihervaara / PeLa



Mittaluokka – paljonko adoptioita todella tapahtuu?

Vuosina 2021- 2022 adoptioon ilmoitettiin lapsia seuraavasti: *

Kotimaisia adoptioita 25

Sijaishuollosta adoptioon 11

Perheensisäisiä adoptioita 74

* Pelastakaa lasten tilastotietoa

Sijoituksesta adoptioon

Lapsen edun toteutuminen pysyvyyden turvaamisella

Suomessa valtion tehtävä on tukea vanhempia lasten huolenpito- ja kasvatustehtävässä ja sijoitukset syntymäperheen ulkopuolelle ovat viimesijaisia vaihtoehtoja. Kuitenkin tilanteissa joissa perheen jälleenyhdistämisen mahdollisuudet näyttäytyvät pieniltä tulee yhtä aikaa arvioida lapsen etua ja mahdollisuutta pysyvään perheeseen ja ihmissuhteisiin, jolloin adoptio vaihtoehtona on mahdollinen.

Sijaishuollosta adoptioon tilanteissa on usein kyse pitkäaikaisesta perhesijoituksesta jossa lapsi on kiintynyt ja kasvanut osaksi perhettä.

Sijaisvanhemmat toivovat lapsen juridista vanhemmuutta (vanhempain oikeudet siirtyvät heille) ja syntymävanhempi antaa tähän suostumuksen.

Sijoituksesta adoptioon – lainsäädäntö mahdollistaa

Lainsäädäntö edellyttää

- **Lapsen edun ensisijaisuutta.**
- **Lapsen etua arvioitaessa** tulee kiinnittää erityistä huomiota **miten voidaan turvata pysyvä perhe ja jatkuvat ihmissuhteet** sekä lapsen tasapainoinen kasvu ja hyvinvointi lapselle, joka ei voi kasvaa omassa perheessä syntymävanhempien kanssa.

Lapsen syntymävanhemman ja yli 12v. Lapsen suostumus tulee lähtökohtaisesti olla. Adoptiolaki mahdollistaa erityistilanteissa adoption vahvistamisen ilman huoltajan suostumusta.

Adoptio luvan adoptionhakijoille antaa aina adoptiolautakunta ja adoption vahvistamisen tekee aina käräjäoikeus päätöksellään.

Sijoituksesta adoptioon

Pelastakaa Lapsissa kerätyn tilastotiedon mukaan lapsia on siirtynyt sijoituksesta adoptioon seuraavasti:

- V. 2019 8 kpl
- V. 2020 9 kpl
- V.2021 9 kpl
- V. 2022 2 kpl

Avoin adoptio lastensuojelun sijaishuollon perhehoidon vaihtoehtona

- 2012 avoin adoption mahdollisuus ollut adoptioissa
- Lapsen ja syntymävanhemman yhteys jatkuu adoption vahvistamisen jälkeen
- Lastensuojelun sijaishuollon perhehoidon vaihtoehto

Syntymävanhemman neuvonta

- **Pelastakaa lasten selvitys syntymävanhemman neuvonnasta (Tervonen-Arnkil, K. 2020. Finland: Adoption counselling, preparation and support for birth parents)**
[opas-syntymavanhemmalle-2021.pdf \(pelastakaalapset.fi\)](#)
- **Syntymävanhemman neuvonta ja tuki on tärkeää ennen adoption toteutumista mutta myös adoption toteuduttua**
- **Sisältää usein kriisityön elementtejä**
- **Syntymävanhemmat tarvitsevat laaja-alaista tukea adoptiotyön sosiaalityöntekijän tarjoaman tuen lisäksi muista tukipalveluista.**

MARIA, 9 VUOTTA

Maria otettiin 2-vuotiaana huostaan vanhempiensa runsaan päihteiden käytön ja Marian hoidon laiminlyönnin vuoksi. Maria on asunut samassa sijaisperheessä viimeiset kuusi vuotta. Marian vanhempia on tuettu päihteidenkäytön lopettamiseen, mutta he eivät ole olleet motivoituneita lopettamaan. Siksi Maria ei ole voinut vieraila heidän luonaan eivätkä vanhemmat ole pitäneet säännöllisesti yhteyttä Mariaan.

Marian suhde sijaisvanhempiin on läheinen ja Maria pitää sijaisperheen muita lapsia sisaruksinaan. Maria tuntee epävarmuutta tulevaisuudestaan ja haluaisi asua sijaisperheessä aikuisuuteen asti. Sijaisperhe toivoo, että he voisivat adoptoida Marian, jolloin vanhempainoikeudet siirtyisivät heille pysyvästi ja Maria saisi saman sukunimen ja perintöoikeuden muiden lasten kanssa.



ADOPTIOPERHEET

KAIKILLE, JOITA ADOPTIO KOSKETTAA



**2017 SELVITYKSEN MUKAAN 93 %
VASTANNEISTA KANNATTI
MARIAN TILANTEESSA ADOPTIOTA,
JOS VANHEMMAT OVAT SUOSTUVAISIA.**

**72 % VASTANNEISTA PITI
ADOPTIOTA HUOSTAANOTTOA
PAREMPANA VAIHTOEHTONA,
VAIKKA BIOLOGISET VANHEMMAT
VASTUSTAIVAT.**



ADOPTIOPERHEET

KAIKILLE, JOITA ADOPTIO KOSKETTAA

Eveliina Heinosen selvitys ammattilaisten asenteista adoption
käyttöä kohtaan <https://www.adoptioperheet.fi/tutkimus/>



PITÄISIKÖ ADOPTION ASEMAA VAHVISTAA LASTENSUOJELUSSA?

87 % vastaajista oli samaa mieltä. (51 % vahvasti samaa mieltä, 36 % samaa mieltä)

LAPSEN EDUN JA OIKEUKSIEN TOTEUTUMINEN ON VAARASSA NYKYISESSÄ VÄLIAIKAISUUTEEN PERUSTUVASSA SIJAISHUOLTOJÄRJESTELMÄSSÄ.

89 % vastaajista oli samaa mieltä. (48 % vahvasti samaa mieltä, 41 % samaa mieltä)

SUOMESSA PITÄISI MAHDOLLISTAA TARVITTAESSA PYSYVÄKSI MÄÄRÄTTÄVÄ HUOSTAANOTTO.

82 % vastaajista oli samaa mieltä. (46 % vahvasti samaa mieltä, 36 % samaa mieltä)



ADOPTIOPERHEET

KAIKILLE, JOITA ADOPTIO KOSKETTAA

